

Valerii ZHUK¹

“Institute of Agrarian Economics” National Scientific Centre, Kyiv, Ukraine

Yevheniia POPKO²

“Institute of Agrarian Economics” National Scientific Centre, Kyiv, Ukraine

Serhii OSTAPCHUK³

“Institute of Agrarian Economics” National Scientific Centre, Kyiv, Ukraine

Fixation of Direct Damage to Agrarian Business due to War, Based on the Accountant’s Professional Judgment

Abstract. *Agricultural business is based on using components of the natural environment (agricultural land, biological assets, water resources) and fixed assets (farm buildings, agricultural machinery and others). The damage caused to these facilities is direct damage to agricultural enterprises, so it should be recorded as a force majeure factor affecting economic activity. Documenting business transactions at the enterprise is the responsibility of the accountant. Therefore, among the management staff, he is able based on his professional judgment, to carefully record the direct damage caused to agricultural enterprises due to armed aggression. The purpose of the article is to develop organizational and methodical support for fixing the direct damage caused to agricultural enterprises due to the armed aggression of the Russian Federation based on the professional judgment of the accountant. In Ukraine, to fix the direct material damage to businesses, several state resources have been launched. Submission of information to these databases requires from the accounting service of the agricultural enterprise: conducting an inventory with mandatory video and photo recording to establish the facts of loss, damage, theft, damage or destruction of property of the agricultural enterprise due to hostilities in Ukraine; determining the amount of damage from theft, shortage, destruction (damage) of property. The article reveals the methods of these procedures and presents the algorithm for downloading the collected data to the database of the project “Russia will pay” (<https://damaged.in.ua>).*

Keywords: *accounting for the consequences of the war, inventory, video and photo recording, direct material damage, assessment of losses, agriculture.*

Suggested Citation

Zhuk, V., Popko, Ye., Ostapchuk, S. (2022). Fixation of Direct Damage to Agrarian Business due to War, Based on the Accountant’s Professional Judgment. *Oblik i finansy*, 2(96), 15-21. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-2\(96\)-15-21](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-2(96)-15-21)

¹ **Valerii ZHUK**, “Institute of Agrarian Economics” National Scientific Centre, Kyiv, Ukraine.

ORCID 0000-0003-1367-5333

E-mail: zhuk@faaf.org.ua (*Corresponding author*)

² **Yevheniia POPKO**, “Institute of Agrarian Economics” National Scientific Centre, Kyiv, Ukraine.

ORCID 0000-0003-4251-8935

³ **Serhii OSTAPCHUK**, “Institute of Agrarian Economics” National Scientific Centre, Kyiv, Ukraine.

ORCID 0000-0002-2342-6376

Фіксація завданої війною прямої шкоди аграрному бізнесу, на основі професійного судження бухгалтера

Анотація. Аграрний бізнес базується на використанні складових природного навколишнього середовища (земель сільськогосподарського призначення, біологічних активів, водних ресурсів) та виробничих основних засобів (господарські будівлі, сільськогосподарська техніка та інші). Шкода завдана цим об'єктам, є прямою шкодою для сільськогосподарських підприємств, тому вона має бути зафіксована, як форс-мажорний фактор, що впливає на господарську діяльність. Документальне оформлення господарських операцій на підприємстві – це сфера відповідальності бухгалтера. Тому серед управлінського персоналу саме він здатен на основі свого професійного судження провести ретельну фіксацію прямої шкоди, завданої сільськогосподарським підприємствам внаслідок збройної агресії. Метою статті є розробка організаційно-методичного забезпечення фіксації прямої шкоди завданої сільськогосподарським підприємствам внаслідок збройної агресії російської федерації на основі застосування професійного судження бухгалтера. В Україні з метою фіксації завданої прямої матеріальної шкоди суб'єктам господарювання вже запущено декілька державних ресурсів. Подання інформації до цих баз вимагає від обліково-економічної служби сільськогосподарського підприємства: проведення інвентаризації з обов'язковою відео- та фотофіксацією задля встановлення фактів втрати, псування, крадіжок, пошкодження чи руйнування майна сільськогосподарського підприємства внаслідок воєнних дій на території України; визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей. У статті розкрито методiku здійснення цих процедур та подано алгоритм завантаження зібраних даних у базу проєкту «Росія заплатить» (<https://damaged.in.ua>).

Ключові слова: бухгалтерський облік наслідків війни, інвентаризація, відео- та фотофіксація, пряма матеріальна шкода, оцінка завданих збитків, сільське господарство.

Постановка проблеми. Аграрний сектор є найуспішнішою ланкою економіки України. За всю новітню історію нашої держави він жодного разу не мав негативного зовнішньоекономічного платіжного сальдо: незважаючи на внутрішньо системні кризи та мінливу ринкову кон'юнктуру експорт сільськогосподарської продукції впевнено зростає з кожним роком. Однак, воєнна агресія російської федерації проти України призвела до порушення логістичних процесів та руйнування виробничих потужностей аграрного бізнесу, що завдало країні суттєвої шкоди і поставило під питання продовольчу безпеку мільйонів людей поза її межами – в Африці, Азії та інших регіонах світу.

Російські загарбники цілеспрямовано мінують поля, викрадають та підривають сільськогосподарську техніку, знищують об'єкти аграрної інфраструктури, грабують зернові запаси, блокують українські чорноморські порти, тим самим обмежуючи експорт зерна та іншого продовольства. В умовах продовження бойових дій важко оцінити масштаби руйнувань та завданих збитків, тому на даному етапі важливо їх зафіксувати й документально оформити, щоб пізніше отримати державну допомогу. Уряд закликає аграрні підприємства фіксувати усі втрати майна та руйнування виробничої інфраструктури, не лише для оцінки сум

відшкодування, але й щоб сформувати доказову базу злочинів російських військ в Україні.

Як відомо, документальне оформлення господарських операцій на підприємстві – це сфера відповідальності бухгалтера. Тому серед управлінського персоналу саме він здатен на основі свого професійного судження провести ретельну фіксацію прямої шкоди, завданої сільськогосподарським підприємствам внаслідок збройної агресії російської федерації. Проте, централізовано (за участю Мінфіну чи Мінагрополітики) методичного забезпечення такого процесу ще не розроблено, що створює певні труднощі та актуалізує наукові пошуки вирішення цієї проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За роки новітньої історії Україна вдруге зазнала повномасштабної військової агресії, що завдало прямої шкоди суб'єктам господарювання всіх галузей. Після 2014 року серед публікацій українських дослідників майже не знаходимо робіт, що торкалися б проблем оцінки чи фіксації економічних наслідків воєнних дій на Донбасі. В окремих публікаціях піднімаються питання втрати власності з правової точки зору, оцінки втрат фінансового потенціалу України від воєнного конфлікту [1].

Аналізуючи здобутки іноземних дослідників, варто виділити публікацію Джорджа Мітрі (*George Mitri*), присвячену оцінці завданої шкоди навколишньому середовищу збройними конфліктами в Північному Лівані [2].

У 2020 році організація «Обсерваторія конфліктів та навколишнього середовища» (*Conflict and Environment Observatory*; скорочено – CEOBS) опублікувала звіт «Як війна шкодить навколишньому середовищу?» в якому підсумувала основні способи, через які війни та мілітаризм завдають шкоди навколишньому середовищу. З початку бойових дій в Україні CEOBS активно стежить за ситуацією та регулярно публікує звіти про завдану шкоду навколишньому середовищу: «Вторгнення в Україну ще раз підкреслило загрозу, яку представляють війни для навколишнього середовища. Навколишнє середовище страждає до, під час і після збройних конфліктів, а також в ситуаціях окупації» [3].

Аграрний бізнес базується на використанні складових природного навколишнього середовища – земель сільськогосподарського призначення, біологічних активів, водних ресурсів. Шкода завдана цим складовим, є прямою шкодою для сільськогосподарських підприємств, тому вона має бути зафіксована, як форс-мажорний фактор, що впливає на господарську діяльність.

Метою статті є розробка організаційно-методичного забезпечення фіксації прямої шкоди завданої сільськогосподарським підприємствам внаслідок збройної агресії російської федерації на основі застосування професійного судження бухгалтера й обґрунтування його ролі в цьому процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Триває четвертий місяць повномасштабної війни російської федерації проти України, яка принесла величезні збитки бізнесу, особливо суб'єктам аграрної галузі. У зв'язку з цим, обліково-економічні служби сільськогосподарських підприємств потребують допомоги у фіксуванні, документуванні та формуванні доказової бази про факти прямих втрат (шкоди) від руйнування, втрати чи часткового пошкодження внаслідок російської воєнної агресії належного їм майна, а також у оприлюдненні відповідної інформації, зокрема на державних інтернет-ресурсах. Зібрані та задокументовані сільськогосподарськими підприємствами докази завданої їм майнової шкоди внаслідок російської воєнної агресії на території України в подальшому будуть використані для стягнень з країни-агресора за проектом «Росія заплатить» (<https://damaged.in.ua/>), відповідних судових рішень та інших ініціатив справедливості.

Сьогодні вже запущено декілька державних ресурсів, що призначені для фіксації завданої прямої матеріальної шкоди: зруйнованого (викраденого) і пошкодженого майна. Серед таких:

– проєкт «Росія заплатить», розроблений KSE Institute спільно з Офісом Президента України та

Міністерством економіки України (<https://damaged.in.ua/>);

– ресурс для належного документування воєнних злочинів та злочинів проти людяності, створений Офісом Генерального прокурора разом з українськими та міжнародними партнерами (<https://warcrimes.gov.ua/>);

– спеціальний чат-бот Tribunal.ua (<https://bit.ly/3hPpezs>);

– ресурс «Опора» (<https://russiancrime.org/>);

– об'єднаний майданчик для збору доказів воєнних злочинів (<https://dokaz.gov.ua/>);

– єдиний національний портал збору фактів порушення прав людини (<https://cutt.ly/YFvIjdE>) та ін.

З метою встановлення фактів втрати, псування, крадіжок, пошкодження чи руйнування майна сільськогосподарського підприємства внаслідок воєнних дій на території України обов'язково проводиться інвентаризація. Як і в інших загальновідомих випадках, правила призначення інвентаризаційної комісії і проведення інвентаризації є незмінними. Однак, інвентаризація щодо виявлення прямої шкоди завданої сільськогосподарським підприємствам внаслідок війни повинна проводитися у найкоротший можливий термін від моменту нанесення майнової шкоди воєнними діями країни-агресора з відео-, фотофіксацією і документуванням виявлених фактів.

Зауважимо, що до складу інвентаризаційної комісії окрім працівників підприємства (інженер, агроном, механік, бухгалтер та інші спеціалісти), які мають спеціальні знання для оцінки стану майна, що зазнало руйнування або пошкодження, та визначення розміру збитків, можуть бути залучені свідки, що не є працівниками підприємства (наприклад, працівники Державної служби з надзвичайних ситуацій, представники місцевих органів влади, співробітників поліції, односельчани). Такі свідки дають згоду на участь в інвентаризації, зазначивши свої персональні дані та проставивши власний підпис у матеріалах інвентаризації.

Якщо на підприємстві склалася ситуація, яка унеможливає видачу Наказу, створення Комісії, призначення уповноваженої особи тощо, то фіксування, документування та формування доказової бази про факти заподіяння прямої майнової шкоди сільськогосподарському підприємству може здійснювати представник підприємства. Представником підприємства може бути: ініціативний працівник підприємства; особа, що проживає на території розміщення підприємства; або інша особа.

У випадку надзвичайної ситуації, що загрожує здоров'ю, життю чи майну керівник або представник сільськогосподарського підприємства має звернутися до Державної служби з надзвичайних ситуацій. Після завершення роботи працівників ДСНС необхідно зробити копію акту, що підтверджує виникнення надзвичайної ситуації та пошкодження чи руйнування майна.

Інвентаризація здійснюється відповідно до Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 (далі Положення № 879) [4] та окрім іншого передбачає здійснення відео-, фотофіксації зруйнованого або пошкодженого майна сільськогосподарського підприємства.

Проводячи відеофіксацію, важливо озвучити словами:

– хто веде відеозйомку (дані особи, яка здійснює запис відео);

– яке майно на відео (наприклад: склад ПММ, контора);

– кому належить (наприклад: ДПДГ «Перемога» або орендовано ДПДГ «Перемога» у ТОВ «Промінь»);

– що пошкоджено або зруйновано (наприклад: повністю зруйновано або пошкоджено стіни, дах, кімнати, поверхи тощо);

– яким чином (від чого, якого виду зброї, типу боєприпасу тощо) відбулося пошкодження або руйнування майна. Можна рукою вказати напрям руху боєприпасу;

– прізвища, ім'я, по батькові свідків, які беруть участь у фіксації факту шкоди, завданої сільськогосподарському підприємству.

Фотофіксацію кожного з пошкоджень бажано здійснити зблизька та у площині відповідного об'єкта (наприклад, фото зруйнованого кабінету та фото всієї будівлі, на якому видно цей кабінет; зруйнована техніка у ракурсі ангарів тощо). Також доцільно зафіксувати на фото будь-які залишки боєприпасу, за можливості – з детальними фото елементів маркування, серійних номерів. У випадку виявлення факту розкрадання зафіксувати пошкоджені двері, замки тощо.

Проведення, перевірка та оформлення результатів інвентаризації зруйнованих, пошкоджених основних засобів відбувається відповідно до пункту 1 розділу III та розділу IV Положення № 879. Додатково до інвентаризаційних описів необоротних активів рекомендується складати Акт огляду об'єктів основних засобів (далі – Акт), оскільки він містить розширений перелік реквізитів, необхідних для оприлюднення даних про факти завданої шкоди, зокрема через їх внесення до інформаційної бази визначеного керівником підприємства державного ресурсу.

До Акта можуть бути додані фото об'єкта до руйнувань/пошкоджень; фото техніки, обладнання тощо, які знаходилися в об'єкті нерухомості; копії первинних документів, паспортів тощо на рухоме майно; письмові пояснення свідків обстрілу, бомбардування тощо; інформація ЗМІ (статті, репортажі, пости) щодо факту обстрілу, бомбардування тощо.

Проведення, перевірка та оформлення результатів інвентаризації зруйнованих, пошкоджених незавершених капітальних інвестицій відбувається

відповідно до норм, визначених пунктом 3 розділу III та розділом IV Положення № 879, та передбачає заповнення інвентаризаційного опису незавершених капітальних інвестицій.

Проведення, перевірка та оформлення результатів інвентаризації втрачених, пошкоджених запасів відбувається відповідно до норм, визначених пунктом 4 розділу III та розділом IV Положення № 879, та передбачає заповнення інвентаризаційного опису запасів.

Проведення, перевірка та оформлення результатів інвентаризації втрачених, пошкоджених біологічних активів відбувається відповідно до норм, визначених пунктом 5 розділу III та розділом IV Положення № 879, та передбачає заповнення інвентаризаційного опису робочої худоби та продуктивних тварин, птиці, бджолосімей (ф. № Інв-8с.-г.), інвентаризаційного опису багаторічних насаджень (ф. № Інв-3с.-г.) або інвентаризаційного опису біологічних активів, розробленого самим підприємством.

Заповнюючи Протокол інвентаризаційної комісії, необхідно обов'язково детально розкрити причину виявлених фактів нанесення прямої матеріальної шкоди та у рядках, які призначені для розкриття рішення Комісії, чітко описати обставини, зазначити винуватця та іншу суттєву інформацію, необхідну для прийняття рішень відповідно до пунктом 1 розділу IV Положення № 879.

Прийняття керівником рішення щодо дати проведення інвентаризації має базуватися на впевненості (припущенні) подальшого не повторення нанесення агресором прямої шкоди (після звільнення території, припинення обстрілів тощо) відповідно до пункту 8 розділу I Положення № 879. Водночас фото-, відеофіксація, складання актів, довідок чи інших документів щодо руйнувань, знищення, пошкодження, втрати майна має здійснюватися у найкоротший термін від моменту нанесення шкоди.

Окрім описаних дій, керівнику або представнику сільськогосподарського підприємства слід звернутись із заявою про злочин до правоохоронних органів із наданням доказів руйнування майна. Після чого слід отримати витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Усі зібрані матеріали інвентаризації є документальним доказом завдання прямої шкоди сільськогосподарському підприємству і підлягають завантаженню до інформаційних баз державних ресурсів. Кожен з них має власний алгоритм дій (покрокові інструкції) для тих, хто передає дані про зафіксовані факти завданої шкоди.

Розглянемо порядок передачі сільськогосподарськими підприємствами інформації про заподіяну їм майнову шкоду на прикладі проекту «Росія заплатить». Перейшовши за посиланням <https://damaged.in.ua/>, користувач у рядку меню має знайти пункт «Завантажити свідчення» (рис. 1).

Натиснувши пункт «Завантажити свідчення», користувач переходить до анкетної форми (рис. 2).

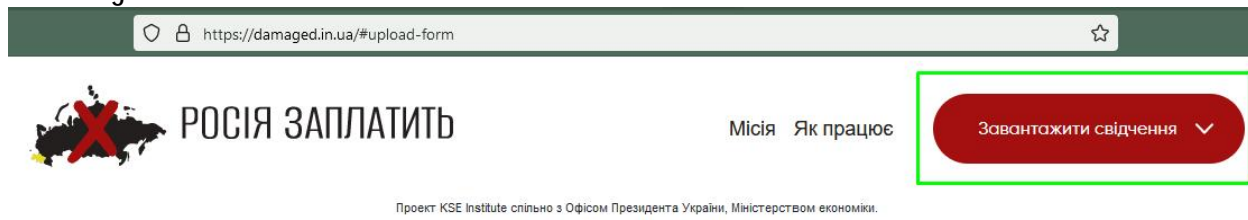

Рис. 1. Пункт «Завантажити свідчення» проєкту «Росія заплатить»

Джерело: скріншот із сайту <https://damaged.in.ua>

 The image shows a survey form with several sections.
 - Top row: Three dropdown menus for 'Категорія (обов'язково)', 'Підкатегорія об'єкта (обов'язково)', and 'Тип об'єкта (обов'язково)'.
 - Second row: A text input for 'Назва об'єкта (обов'язково)' and a dropdown for 'Тип пошкодження (обов'язково)'.
 - Third row: A text input for 'Свідки, ім'я та контакт (обов'язково)', a date input 'Дата події (обов'язково)' (DD-MM-YYYY), and a time input 'Час події (обов'язково)'.
 - Fourth row: Two dropdowns for 'Область (обов'язково)' and 'Район (обов'язково)', and three text inputs for 'Місто/селище (обов'язково)', 'Вулиця (бажано)', and 'Будівля (бажано)'.
 - Fifth row: A large text area for 'Короткі обставини події (обов'язково)' and a file upload section with an arrow icon, text 'Завантажте фото- або відеофайл з доказами руйнування (до 200mb на файл)', and a 'Передпоказ' button.
 - Bottom left: A checkbox 'Даю згоду на обробку персональних даних відповідно до Політики приватності'.
 - Bottom center: A red button labeled 'Завантажити'.

Рис. 2. Анкетна частина проєкту «Росія заплатить»

Джерело: скріншот із сайту <https://damaged.in.ua>

В полі «Категорія (обов'язково)» обирається пункт «Промисловість та АПК», в полі «Підкатегорія об'єкта (обов'язково)» – «Сільське господарство». В полі «Тип об'єкта (обов'язково)» користувачу слід визначити, до чого з переліченого далі належить об'єкт, щодо якого вносяться дані:

- «Вилів та розведення риби»,
- «Лісне господарство та мисливство»,
- «Рослинництво»,
- «Сільське господарство ІНШЕ»,
- «Тваринництво».

Якщо зруйнований об'єкт – це ферма, то слід обрати «Тваринництво», комбайн – «Рослинництво», адміністративна будівля (контора) – «Сільське господарство ІНШЕ». Далі зазначається назва об'єкта (ферма ВРХ, склад № 1 тощо) та обирається тип пошкоджень із запропонованого списку: не визначено, повністю зруйноване, пошкоджене. Після цього вноситься інформація про свідків (ПІБ та контакти), фіксується дата та час руйнування (чи завдання іншої шкоди).

Наступним етапом є зазначення області, району, міста/селища (обов'язково) та вулиці і номера будівлі (бажано), де відбулося руйнування (чи завдання іншої шкоди) майну підприємства.

Далі потрібно обов'язково заповнити поле «Короткі обставини події» (наприклад: В результаті ракетного удару повністю зруйновано адміністративну будівлю ДПДГ «Перемога». Все майно, яке знаходилося всередині, згоріло. Реконструкції будівля не підлягає). Після цього, натиснувши на гіперпосилання «Завантажити», слід завантажити фото чи відео, інші докази (до 5 штук об'ємом до 200 mb кожен) та поставити відмітку у полі «Даю згоду на обробку персональних даних відповідно до Політики приватності».

Для надсилання внесених даних слід натиснути кнопку «Завантажити».

Якщо сільськогосподарське підприємство має власний офіційний сайт або профіль в соціальних мережах, то може оприлюднити зібрані докази та отриману інформацію на вказаних інтернет-ресурсах.

Також підприємство може розмістити лінки на публікації ЗМІ чи державних органів, де є фото- або відеодокази пошкоджень чи руйнувань його майна.

Якщо сільськогосподарське підприємство зобов'язане або добровільно готує та оприлюднює Звіт про управління, то інформація про факти прямих втрат від завданої йому шкоди має бути оприлюднена у розділі «Результати діяльності» та врахована при формуванні розділу «Ризики».

Механізм визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей (крім дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей) регулює Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 22.01.1996 р. № 116 (далі – Порядок № 116) [5]. Розмір збитків визначається шляхом проведення незалежної оцінки відповідно до національних стандартів оцінки.

У разі визначення розміру збитків, що призвели до завдання майнової шкоди суб'єкту господарювання з державною (комунальною) часткою в статутному (складеному) капіталі, розмір збитків визначається відповідно до Методики оцінки майна, затвердженої Постановою Кабінетом Міністрів України від 10.12.2003 р. № 1891.

З сум, стягнутих відповідно до Порядку № 116, здійснюється відшкодування збитків, завданих підприємству, установі і організації з урахуванням фактичних витрат підприємства на відновлення пошкоджених або придбання нових матеріальних цінностей та вартості робіт з їх відновлення. Залишок коштів перераховується до державного бюджету.

У період дії воєнного, надзвичайного стану в Україні, якщо підприємство не має можливості звернутися до незалежних оцінювачів, таке підприємство може самостійно здійснити розрахунок розміру завданих збитків.

При визначенні розміру прямих збитків від пошкодження, знищення (руйнування) основних засобів слід виходити з ймовірного фінансування на відновлення конкретного об'єкта з урахуванням діючих ринкових цін на дату визначення збитків.

При визначенні розміру прямих збитків від знищення (псування) запасів слід виходити з ринкової ціни на відповідні активи на дату визначення збитків.

Якщо запаси придатні до використання, але їхні якісні характеристики погіршилися, то в такому випадку вони відображаються в бухгалтерському обліку і звітності за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації. Згідно з п. 25 НП(С)БО 9 «Запаси» запаси відображаються за чистою вартістю реалізації, якщо їх ціна знизилась або вони зіпсовані, застаріли, або іншим чином втратили первісно очікувану економічну вигоду [6]. Така ситуація можлива, наприклад, при засміченні зерна тощо.

В бухгалтерському обліку списання зруйнованих основних засобів відображається такою кореспондент-

цією рахунків: дебет 131 «Знос основних засобів» і кредит 10 «Основні засоби» (на суму накопиченої амортизації); дебет 976 «Списання необоротних активів» і кредит 10 (на суму залишкової вартості).

Списання знищених запасів відображається в бухгалтерському обліку за дебетом субрахунку 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей» в кореспонденції з кредитом відповідного субрахунку запасів (203, 271 тощо).

Після фіксації інформації про завдану шкоду на державних ресурсах (оприлюднення інформації), на суму завданих збитків підприємство відображає заборгованість за дебетом субрахунку 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків» і кредитом рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів». Після отримання відшкодування завданих збитків підприємство повинно буде визнати дохід за дебетом рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів» та кредитом рахунку 716 «Відшкодування раніше списаних активів» (оборотні активи) чи рахунку 746 «Інші доходи» (необоротні активи).

До встановлення судами чи іншими рішеннями справедливості вини російської федерації суми нестач і втрат, списані на витрати підприємства, відображаються одночасно на позабалансовому субрахунку 072 «Невідшкодовані нестачі та втрати від псування цінностей».

Висновки. Таким чином, організаційно-методичного забезпечення розкрито в даній статті дозволяє бухгалтеру здійснити фіксацію прямої шкоди завданої сільськогосподарським підприємствам внаслідок збройної агресії російської федерації, а також передати зібрану інформацію до відповідних державних органів задля отримання компенсації в майбутньому.

В Україні з метою фіксації завданої прямої матеріальної шкоди суб'єктам господарювання, зокрема і сільськогосподарським підприємствам, вже запущено декілька баз даних. Подання інформації до цих баз вимагає від обліково-економічної служби сільськогосподарського підприємства:

- проведення інвентаризації з обов'язковою відео-та фотофіксацією задля встановлення фактів втрати, псування, крадіжок, пошкодження чи руйнування майна сільськогосподарського підприємства внаслідок воєнних дій на території України;

- визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей.

Інформацію про зібрані, зафіксовані та задокументовані докази завданої шкоди воєнними діями країни-агресора сільськогосподарським підприємствам доцільно додатково передавати:

- місцевим органам влади (керівному органу територіальної громади);

- органам державної влади, до сфери управління якого належать;

- Міністерству аграрної політики та продовольства України та/або галузевим громадським об'єднанням товаровиробників, членами яких є такі сільськогосподарські підприємства (наприклад, Український клуб аграрного бізнесу [7]).

4 Список використаних джерел

1. Виговська Н. Г., Полчанов А. Ю. Оцінка втрат фінансового потенціалу України від воєнного конфлікту. *Облік і фінанси*. 2019. № 4(86). С. 70-77. DOI [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-4\(86\)-70-77](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-4(86)-70-77)
2. Mitri G., Nader M., Van der Molen I., Lovett J. Evaluating exposure to land degradation in association with repetitive armed conflicts in North Lebanon using multi-temporal satellite data. *Environmental monitoring and assessment*. 2014. No 186(11). pp. 7655-7672.
3. How does war damage the environment? – CEOBS. URL: <https://ceobs.org/how-does-war-damage-the-environment/>
4. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>
5. Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 22.01.1996 р. № 116. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-p>
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затв. Наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
7. UKAB запустив платформу для фіксації збитків, завданих агросектору окупантами. 25.05.2022. URL: https://www.ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/ukab_zapustiv_platformu_dlya_fiksatsii_zbitkiv_zavdanih_agrosectoru_okupantami

4 References

1. Vygovska, N. G., Polchanov, A. Y. (2019). Estimation of the Losses of the Ukraine's Financial Potential from Military Conflict. *Oblik i finansy*, 4(86), 70-77. DOI [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-4\(86\)-70-77](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-4(86)-70-77)
2. Mitri, G., Nader, M., Van der Molen, I., & Lovett, J. (2014). Evaluating exposure to land degradation in association with repetitive armed conflicts in North Lebanon using multi-temporal satellite data. *Environmental monitoring and assessment*, 186(11), 7655-7672.
3. CEOBS. (2020). How does war damage the environment? Retrieved from <https://ceobs.org/how-does-war-damage-the-environment/>
4. Ministerstvo finansiv Ukrainy. (2014). Polozhennya pro inventaryzatsiyu aktyviv ta zobovyazan [Regulations on inventory of assets and liabilities]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>
5. UKAB zapustiv platformu dlya fiksatsiyi zbitkiv, zavdanih agrosektoru okupantami [UCAB launched a platform to record the damage caused to the agricultural sector by the occupiers]. 25.05.2022. Retrieved from https://www.ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/ukab_zapustiv_platformu_dlya_fiksatsii_zbitkiv_zavdanih_agrosectoru_okupantami
6. Kabinet Ministriv Ukrainy. (1996). Poryadok vyznachennya rozmiru zbytkiv vid rozkradannya, nestachi, znyschennya (psuvannya) materialnyh tsinnosti [The procedure for determining the amount of damage from theft, shortage, destruction (damage) of property]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-p>
7. Ministerstvo finansiv Ukrainy. (1999). Natsionalne polozhennya (standart) buhgalterskogo obliku 9 "Zapasy" [National Accounting Standard 9 "Inventories"]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>